

Jmt. Mdt.

18 MRS. 2009

HØRINGSNOTAT

København, den 16. marts 2009

Høringsnotat om L 104, forslag til lov om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Forsøgsordning med magtanvendelse ved brug af peberspray).

Ved brev af 16. februar 2009 har Justitsministeriet anmodet om Amnesty Internationals eventuelle bemærkninger til L 104 – om en forsøgsordning med peberspray i visse af Kriminalforsorgens institutioner.

Generelle bemærkninger om de hidtidige erfaringer med politiets brug af peberspray

Efter forslaget skal peberspray anvendes i fængslerne som et yderligere magtmiddel ved siden af greb, skjold, stav og tåregas.

Der henvises i bemærkningerne til politiets erfaringer, hvor det anføres, at peberspray kan betyde, at man kan slippe for at anvende mere indgribende magtmidler og medvirke til, at der sker færre skader under anholdelser.

Efter Amnesty Internationals opfattelse er erfaringerne med politiets anvendelse af peberspray ikke entydige eller klart positive.

Peberspray er et meget voldsomt magtmiddel, som kan forårsage stærkt ubehag, svien, smerte, åndedrætsbesvær, og som iflg. Sundhedsstyrelsen mistænkes for at have forårsaget en række dødsfald – og efter styrelsens opfattelse kun bør anvendes undtagelsesvis.

De seneste tal fra Rigspolitiet tyder imidlertid på, at peberspray – snarere end at virke som et mildere indgreb i alvorlige konflikter mellem borgere og politi – har bevirket en **optrapning** af politiets magtanvendelse, således at politiet i dag anvender peberspray i en række situationer, hvor man ikke nødvendigvis ville have anvendt stav eller skydevåben.

Rigspolitiet oplyser, at politiet har brugt peberspray 1449 gange i 2008. (Svarende til 4 gange om dagen). Men i 386 tilfælde blev borgeren ikke anholdt efterfølgende.

De endelige tal for politiets anvendelse af stav

eller pistol i 2008 foreligger endnu ikke. Men for 2007 kan det konstateres, at den hyppige brug af peberspray ikke afspejles i et tilsvarende fald i anvendelse af politistav. Tværtimod er brugen af stav steget markant fra 2006 (hvor peberspray blev indført som forsøg) til 2007.

Politiets brug af peberspray ser ikke ud til at have medført det fald i brugen af andre magtmidler, som angiveligt var formålet med at lade politiet bruge peberspray. Peberspray har altså ikke bevirket en påviselig nedtrapning i anvendelsen af magtmidler, men snarere en **optrapning** i den samlede anvendelse af magtmidler.

Amnesty International skal derfor anbefale, at man udskyder et forsøg med peberspray i fængslerne, til der foreligger et præcist overblik over udviklingen i politiets brug af stav, peberspray og pistol i perioden 2005-2008, således at det kan fastslås, om indførelsen af peberspray har betydet en reduktion i den samlede magtanvendelse eller reelt har betydet en forøgelse af den samlede magtanvendelse.

Peberspray i forhold til internationale menneskeretlige standarder – krav om forholdsmæssighed.

Som nævnt ovenfor er peberspray et voldsomt magtmiddel, som kan forårsage stærkt ubehag, svien, smerte, åndedrætsbesvær, og som ifølge Sundhedsstyrelsen mistænkes for at have forårsaget en række dødsfald og kun bør anvendes i særlige undtagelsesbetonede situationer.

Internationale menneskerettighedskonventioner og vejledende internationale dokumenter om magtanvendelse (codes of conduct mv.) pålægger staterne at udvise tilbageholdenhed i magtanvendelsen og til en hver tid at anvende den mindst mulige magt til formålet, således, at et magtmiddel ikke må

anvendes, hvis mindre indgribende foranstaltninger ville være tilstrækkelige til at opnå formålet. (Proportionalitetsgrundsætningen).

Efter Amnesty Internationals opfattelse betyder det, at der ved enhver anvendelse af peberspray - på linje med stav og pistol – kan stilles krav om, at anvendelsen er *konkret begrundet i fare- eller kriminalitetsafværgelse i den enkelte situation, og at anvendelsen i hver enkelt situation kan siges at være proportional med truslen mod det, som skulle beskyttes mod overgreb.*

Det betyder også, at vilkårlig eller overdreven (uforholdsmæssig) anvendelse af peberspray vil kunne være et overgreb, som er omfattet af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3 og FN's Torturkonventions artikel 16, om grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, som ikke udgør tortur.

Anvendelse af peberspray i fængsler og arresthuse.

Det anføres i bemærkningerne til L 104, side 4, at anvendelsen af magtmidler i Kriminalforsorgens institutioner her i landet generelt er begrænset, bl.a. fordi sikkerheden i vidt omfang baseres på den såkaldte dynamiske sikkerhed, dvs. personalets løbende kontakt med og kendskab til de indsatte, som indebærer, at tilspidsede situationer kan imødegås. Det fremgår videre, at der i 2007 i alt blev anvendt magt i Kriminalforsorgens institutioner i **199 tilfælde**, hvoraf **179 tilfælde** angik magtanvendelse ved brug af håndkraft (greb), og at der alene blev anvendt stav i **7 gange** og skjold **13 gange**, og at der slet ikke blev anvendt tåregas.

Hvor begrundelsen for at indføre peberspray hos politiet var, at man på den måde kunne reducere de meget voldsomme indgreb (især med pistol), så er mønstret i magtanvendelsen i fængsler og arresthuse afgørende anderledes, **idet man i dag langt overvejende anvender mindre indgribende magtmidler end peberspray**. I forhold til magtanvendelsen for 2007 kunne man efter Amnestys opfattelse

frygte, at indførelse af peberspray primært vil betyde en risiko for optrapning af de mere indgribende magtmidler – og ikke nedtrapning.

Amnesty International har i den forbindelse særligt mærket sig høringssvarene fra Statsfængslet i Vridsløselille og Statsfængslet i Østjylland.

I høringssvar af 22. december 2008 skriver Statsfængslet Østjylland: *"For så vidt peberspray måtte tænkes anvendt i stedet for CS-gas, skal man gøre opmærksom på, at en prøveperiode på 1 år formentlig vil være for kort til at give et billede af anvendeligheden af peberspray, da CS-gas kun sjældent anvendes."*

I høringssvar af 29. december 2008 skriver Statsfængslet i Vridsløselille afslutningsvis: *"Set i lyset af de relativt få magtanvendelser i Statsfængslet i Vridsløselille har haft i 2008 finder vi, at det er fornuftigt, at vi ikke er med i den 1-årige forsøgsordning"*.

Efter Amnesty Internationals opfattelse kunne disse høringssvar – sammen med den ovennævnte statistik for 2007 - forstås således, at der ikke er noget påtrængende behov for at indføre peberspray i de danske fængsler og arresthuse.

Vælger man desuagtet at indføre peberspray, er det – som flere høringssvar understreger – afgørende, at der udfærdiges meget præcise regler for anvendelsen af peberspray, således at peberspray **alene kommer til at erstatte anvendelsen af CS-gas**. I modsat fald risikerer man at indføre et magtmiddel, som kommer til at betegne en optrapning af institutionernes magtmidler.

En fremtidig praksis, hvor peberspray anvendes i situationer, som i 2007 i 179 tilfælde løstes ved håndkraft, i 7 tilfælde ved stav og i 13 tilfælde ved skjold – og hvor det i intet tilfælde skønnedes nødvendigt at skride til anvendelse af tåregas – vil efter Amnesty Internationals opfattelse let kunne føre til tilfælde af uforholdsmæssig – og dermed konventionsstridig – magtanvendelse.

Amnesty International, den 16. marts 2009.